

Abans d'oblidar-ho. Memòries del turisme a l'Estartit (II)

Si, com vaig deixar escrit al *Llibre de la Festa Major* de 1999, el que avui entenem per turisme de masses començà a l'Estartit l'any 1953, no fou fins a l'any 1960 que va rebre un impuls molt fort amb la construcció del que fou durant molts anys Hotel Club El Catalán, del qual, actualment, encara existeix, amb una certa precarietat, el que era la part noble de l'edifici, ara de propietat municipal: el Centre Cultural El Català.

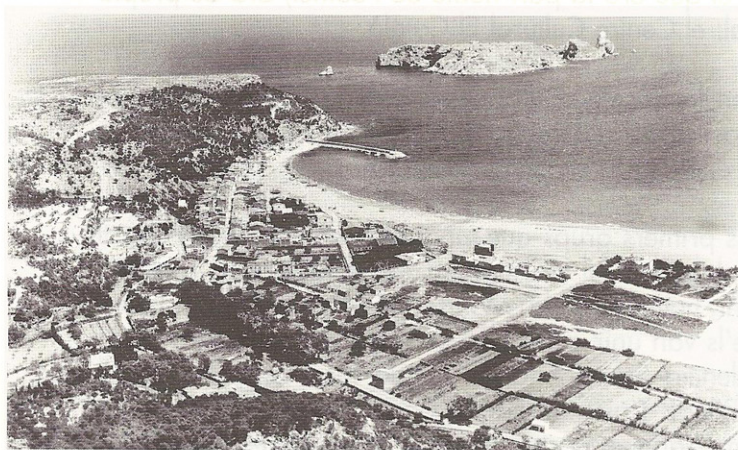
Com que, en la naixença d'aquesta història, vaig tenir-hi una important participació, demano d'antuvi excuses pel meu protagonisme en explicar-la en primera persona.

Després dels primers grups que vingueren l'any 1953, l'Estartit començà a despertar al turisme. Als tres establiments d'allotjament que hi havia, Fonda Montserrat, Fonda Vila i Fonda Miramar, se'ls van unir altres que es varen construir; ara recordo la Residencia Santa Ana, la Fonda las Medas, la Fonda Pinimar, la Fonda Típica, la Fonda Costa Brava i, si no m'equivoco, el primer que va portar el nom d'hotel: l'Hotel Garbí.

Tots ells eren establiments d'una modèstia ben descriptible i que només eren acceptats per dues raons: la primera, perquè aquells turistes primerencs no esperaven gaire més del que se'ls oferia i, la segona, perquè el nostre país era, en aquells moments, considerat a Europa com el que en realitat era: un terreny subdesenvolupat on les comoditats de què hom gaudia al nord dels Pirineus encara no havien arribat.

Com que jo ja em dedicava professionalment al turisme, he de dir que, malgrat tot, vaig aconseguir que algunes agències de viatges angleses enviessin els seus clients a l'Estartit. Després de Wayfarers, que havia començat, les següents foren Spanish Travel Bureau, See Spain, Sir Henry Lunn i Wings. Lluitava, però, amb tota mena de dificultats. La modèstia hotelera s'agreuja, a més, si tenim en compte que els establiments eren molt petits i que, en conseqüència, moltes vegades els clients eren allotjats en el que en deien annexos, nom que no era més que un eufemisme per dissimular que eren, ni més ni menys, que cases particulars on es llogaven cambres que, avui, mai podríem somniar que llavors foren acceptades pels turistes.

Per tant, tenia davant meu dos grans inconvenients: l'Estartit era pràcticament desconegut i no hi havia cap hotel que donés una certa imatge a la població. I, per si això no fos prou, el complement turístic (transport, comerç, espectacles) era més que migrat i, en el darrer cas, inexistent.

L'Estartit a finals dels anys cinquanta.
(Foto Arxiu M. Graells)

Els turistes venien tots en tren i els autocars en què anàvem a rebre'ls pertanyien a la prehistòria dels vehicles de motor. Tots eren d'abans de la guerra espanyola.

Malgrat tot, l'Estartit anava fent-se un lloc en l'espai turístic i, un bon dia, en un dels meus viatges a Londres, que sovintejaven, em

vaig assabentar que hi havia una agència de viatges, el que ara en diríem un *tour operator*, Horizon Holidays, que només emprava avions *charter* per als seus clients i que, potser, estaria interessada a construir un hotel a la Costa Brava. Em faltà temps per visitar-la i vaig ésser rebut amablement pel seu propietari i director, un home jove, vorejant la trentena, educat, però força irònic, que, encara que anglès, era d'origen rus. El vaig intentar convèncer de les excel·lències i possibilitats que l'Estartit podia oferir. Em confirmà que, en efecte, tenien intenció de bastir un hotel a la Costa Brava i em digué que, possiblement, vindrien a veure'm per comprovar si el nostre poble era un lloc adient per al seu projecte.

Projecte que em va resumir: tenia un amic a Calvi (Còrsega) propietari d'un hotel que estava constituït per una sèrie de bungalows i un cos central, on hi havia la recepció, la cuina i el menjador. Tot això, integrat en un paisatge arbrat i en un pendent de muntanya. El seu nom era Chalets Tamaris. Segons em digué, venien aquesta destinació meravellosament, i era precisament gairebé una còpia d'aquest hotel el que volien fer a la nostra costa. Necessitaven un ampli espai de muntanya, que no es trobés lluny del mar i que el preu del terreny fos realment assequible. Tossa, Lloret i Sant Feliu de Guíxols, que eren els tres noms de la Costa Brava que més es coneixien a Anglaterra en aquell temps, ja eren considerats de preus massa elevats per al seu projecte.

Vaig assegurar-li que l'Estartit podria ésser el lloc que cercaven i em va demanar de fer-li saber de quelcom adequat.

De tornada a casa, venia entusiasmat, però, alhora, preocupat per si seria capaç de trobar el que volien. Vaig començar a indagar i em va semblar trobar-ho en una propietat que en deien la vinya d'en Fèlix, que havia estat adquirida pel constructor Conrad Lloveras. Renuncio a descriure les moltes negociacions a què l'objectiu va conduir, però el resultat fou que l'any 1956 es va adquirir el terreny i que el 1957 es construïa, sota la direcció de l'arquitecte barceloní Lluís Maria Albín, l'Hotel Club El Catalán; que fou inaugurat el 1958.

Grup de paletes de l'empresa de Joan Fuster que van col·laborar en la construcció del Català. (Foto Arxiu M. Graells)

L'Hotel Club El Catalán fou, sens dubte, el gran revulsiu que la vida turística de l'Estartit necessitava. Horizon Holidays era l'agència de viatges anglesa més agressiva i espectacular en la seva publicitat. Els seus fullets propagandístics eren perfectes en l'execució i arribaven a tots els racons de les illes Britàniques. I aquesta publicitat féu que l'èxit de venda del seu hotel fos extraordinari. Els bungalows s'ompliren tot seguit i la temporada va quedar plena des de les darreries del mes d'abril fins a l'octubre, cosa que, paradoxalment, sembla impossible d'assolir avui.

A la seva pista de ball hi havia diàriament una orquestra i pel seu escenari desfilaren moltes figures, de les més conegudes d'aquell temps. Noms com el Duo Dinámico, el Trío Guadaluajara, Los Paraguayos, la ballarina del Liceu Antòñita Barrera, el gran ballarí de ball clàssic espanyol Vicente Escudero, etc. figuraven habitualment en el seu cartell i feren d'El Català, com popularment se'l coneixia, un dels llocs d'obligada visita a la Costa Brava.

Per contribuir a la difusió de l'hotel a Anglaterra, hi foren convidats i hi vingueren artistes i polítics que es comptaven entre els més coneguts a les illes. Essent així, vaig tenir ocasió de conèixer Benny Hill, molt abans que les seves actuacions televisives el fessin popular al nostre país, però que llavors ja ho era a

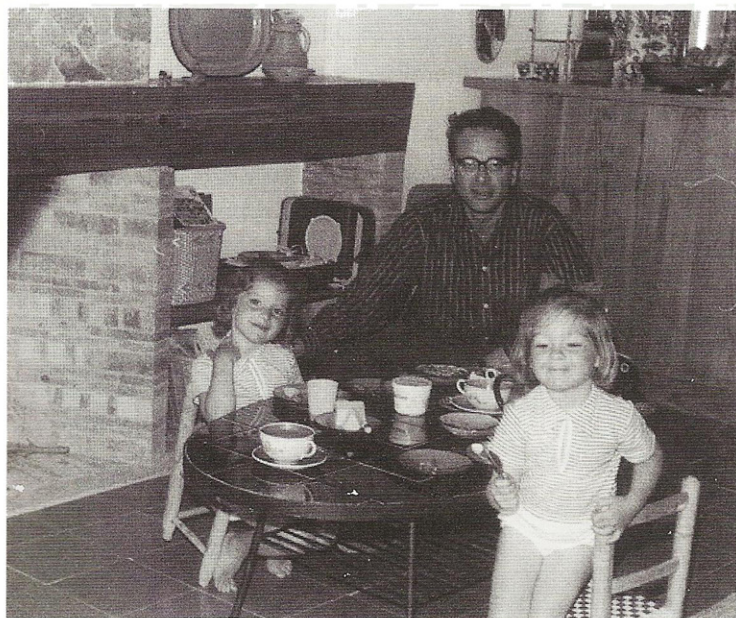
Anglaterra i que, per cert, em tingué com a convidat, entre altres, en una magnífica vetllada que va organitzar a la seva residència londinenca. També Noel Harrison, cantant i actor a la televisió i fill del famós Rex Harrison; Bernard Braden i la seva esposa Barbara Kelly, ell el més conegut locutor de la BBC i ella una excel·lent actriu; polítics notables... En resum, una col·lecció de persones que feren que l'Estartit, mitjançant El Català, fos molt apreciat en el món turístic anglès.

Imatges de l'Estartit, amb la seva platja i els primers turistes. Al fons es veu l'Hotel Club El Catalán. (Fotos Arxiu M. Graells)

Qui era el propietari d'Horizon Holidays i, òbviament, d'El Català? Com que els temps canvien i, avui, per circumstàncies que fora llarg d'explicar, ja no és el que era, crec que estic obligat a fer una petita biografia de l'home que va contribuir en gran manera a l'actual prosperitat de l'Estartit.

El seu nom era i és, ja que sortosament està encara en plenitud de vida, Vladimir Raitz. Nasqué a Rússia, fill d'una mare de bones possibilitats econòmiques i d'un pare metge. El pare morí i la mare, gens d'acord amb el règim soviètic, va emigrar amb el seu fill. Fou una emigració per més d'un país i, com a resultat, Vladimir aprengué a parlar correctament la llengua dels estats que visitaven. Fou així que arribaren a Anglaterra i, molt jove, parlava rus, alemany i francès. A Anglaterra freqüentà els millors col·legis i va completar la seva formació a la distingida London School of Economics. Es dedicà al periodisme i, mentre era a l'agència de notícies Reuter, es trobà amb un antic amic, també rus, Nicolas Steinheil, fill també d'un matrimoni exiliat, que vivia a París.

Vladimir Raitz amb dues de les seves filles.
(Foto E. Llos)

Ambdós començaren l'agència de viatges Horizon Holidays. És curiós que en la seva naixença influí la seva professió periodística (Nicolas Steinheil treballava a *France Press*), ja que la instal·laren al pis de sobre d'una de les tavernes *pubs* més velles de Londres, The Cheshire Cheese Tavern, situada a la cèlebre Fleet Street, on, abans d'existir les noves tecnologies, hi havia tots els grans periòdics anglesos i on es reunien de matinada les plomes periodístiques més anomenades de les illes Britàniques.

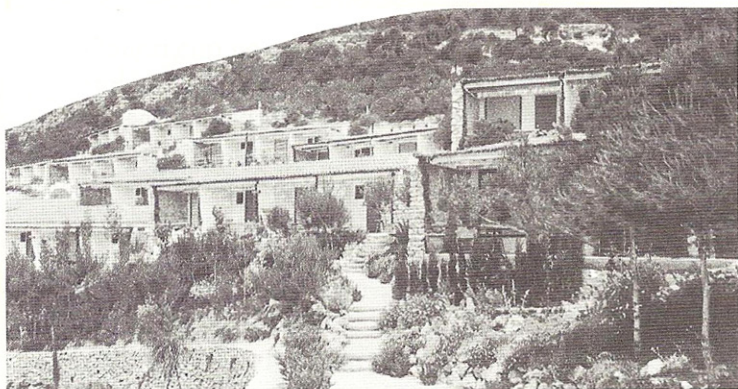
Al principi, el negoci no fou precisament un èxit i Nicolas Steinheil, decebut, deixà el seu amic per tornar al periodisme i anar com a corresponsal de *France Press* a Nord-amèrica. Passà un temps i el triomf comercial arribà. Raitz, en un viatge a Nova York, es retrobà amb el seu amic. Steinheil, solter, no estava content amb el que feia i Raitz li va parlar del seu projecte a la Costa Brava. Fou per aquesta circumstància que qui primer em va venir a veure fou Steinheil i fou també ell qui va tenir cura de la construcció de l'hotel. Ell, que vivia a l'Estartit, va representar la propietat mentre el negoci va existir. Nicolas Steinheil es va retirar a Blanes, on encara viu amb més de noranta anys a sobre i una salut molt delicada.

Potser també té interès explicar la classe d'avions en què aquells turistes venien. Quan va finalitzar el pont aeri de Berlín, les forces americanes varen trobar-se amb una gran quantitat d'avions que no necessitaven al seu país. Entre ells, dominaven els populars Dakota (DC3), un aeroplà que havia estat concebut els anys trenta, però que ha estat segurament l'aeronau que ha perdurat més en el temps, ja que encara avui continua volant en alguns països dubdesenvolupats. Convertit en avió *charter*, tenia una capacitat per a trenta-dos passatgers, quantitat que, per cert, era ideal per als autocars que en aquells moments podíem utilitzar i dels quals ja he parlat.

Aquests avions foren venuts a uns preus i unes condicions de pagament més que raonables. Fou amb aquests avantatges econòmics com alguns antics pilots de guerra britànics s'atreverien a comprar-los i a formar petites companyies, algunes de les quals no tenien més d'un aparell. Recordo més d'un nom: Pegasus, Hunting Clan, Channel Airways. Però, entre elles, n'hi

havia una que destacava, Transair. Els seus aeroplans, encara que pocs en nombre, eren impecables i el seu propietari, Freeman, antic pilot de la RAF, era un bon amic de Vladimir Raitz. Fou amb aquesta conjunció, Raitz-Freeman-Club El Catalán, que arribaren a l'aeroport de La Llanvèrnia, a Perpinyà, llavors també una instal·lació extremadament elemental, després de cinc hores de vol des de Londres, els primers turistes britànics que vingueren a l'Estartit per la via de l'aire.

Tombs que dona la vida han fet que Raitz, al qual en un moment determinat la prestigiosa revista francesa *Paris Match* el definí com el Thomas Cook d'aquells anys, cosa que equivalia a dir que era l'home més important d'Europa dins el món dels viatges, no tingui avui ni Horizon Holidays ni l'Hotel Club El Catalán. Vull dir, però, que encara avui, quan vaig a Londres, tant ell com la seva esposa, una dona meravellosa que conserva una distingida bellesa, em reben a casa seva amb una forta abraçada, i que les seves filles, ara òbviament dones grans, m'anomenen com l'oncle Eugeni.

Una imatge dels bungalows del Català.
(Foto E. Llos)

És per a mi una gran satisfacció que una visita que vaig fer a un home a qui no coneixia d'una agència de viatges anglesa, fa més de quaranta anys, es convertís, més tard, en una bona amistat que ha resistit el pas del temps i les vicissituds que aquest ha portat.

Mentre estic escrivint aquestes petites memòries, no puc deixar d'evocar un temps en què l'Estartit tenia poc a veure amb el que és avui. Hi ha, per tant, quelcom que fa que sigui un plaer per a mi recordar aquells anys d'un l'Estartit humil, sense gaires pretensions, però en què la gent, malgrat les seves minses economies, s'esmerçava dins de les seves possibilitats, a aconseguir l'embelliment de la població.

Un gran escriptor, dibuixant i humorista català, Valentí Castanys, va escriure un llibre titulat *La memòria es diverteix*. La meua memòria també es diverteix recordant un carrer de Santa Anna ple de testos de flors (per cert, avui hi ha riquesa, però no hi ha flors); recordant unes persones que no entenien ni una paraula del que els deien els seus visitants, però que això no era obstacle perquè es fessin bones amistats, cosa que molt excepcionalment succeeix en els nostres dies.

En resum: un poble diferent, més pobre, però posseïdors d'una primitiva i autèntica bellesa i uns valors humans que molt em complau de reivindicar.

Intento, doncs, divertir la meua memòria i, ensems, deixar constància d'una època que, encara que recent, molts no han viscut i que, per a molts altres, és potser inconscientment oblidada. Els anys passen molt de pressa i, sense gairebé notar-ho, hom cau fàcilment en l'oblit. És aquest oblit que intento superar i, si les forces m'ho permeten, intentaré explicar en el futur diverses circumstàncies que contribuïren al naixement i al desenvolupament del turisme al nostre poble, rendint, així, un petit homenatge a unes persones totalment autòctones i perfectament desconegudes per a molts, que, majoritàriament vinguts de fora, s'han convertit actualment en protagonistes de la vida quotidiana.

No voldria que aquestes darreres pinzellades al meu article semblessin una crítica gratuïta. Són més aviat un cant nostàlgic a un l'Estartit que, en alguns aspectes, em plauria encara veure reflectit.

Eugeni Llos